

Електронне наукове фахове видання "Ефективна економіка" включено до переліку наукових фахових видань України з питань економіки (Категорія «Б», Наказ Міністерства освіти і науки України від 11.07.2019 № 975) www.economy.nayka.com.ua | № 6, 2021 | 24.06.2021 р.

DOI: [10.32702/2307-2105-2021.6.8](https://doi.org/10.32702/2307-2105-2021.6.8)

УДК 332.2: 330.15: 339.97

О. І. Ковалів,

*д. е. н., старший науковий співробітник, завідувач відділу економіки природокористування в агросфері, Інститут агроекології і природокористування НААН, м. Київ, Україна
ORCID ID: 0000-0003-4908-7963*

«КОГНІТИВНА ЗЕМЕЛЬНА ЕКОНОМІКА» — ОСНОВНИЙ КЛЮЧ ДО ЗВЕРШЕННЯ ЗЕМЕЛЬНОЇ РЕФОРМИ В УКРАЇНІ ЯК НОВОЇ ПАРАДИГМИ

O. Kovaliv

Doctor of Economic Sciences, Senior Researcher, Head of the Department of Environmental Economics in the Agrosphere of Institute of Agroecology and Environmental Management of NAAS, Kyiv, Ukraine

"COGNITIVE LAND ECONOMY" — THE MAIN KEY TO THE ACCOMPLISHMENT OF LAND REFORM IN UKRAINE AS A NEW PARADIGM

В статті розкрито вимоги невідкладної інституалізації чинних земельних норм Конституції України, оскільки здійснювана впродовж тридцятиріччя, так звана «земельно-аграрна реформа» в Україні і чинники до прискореного запровадження в умовах зовнішньої агресії і внутрішньої нестабільності, на такій основі, «прозорого ринку землі», не відповідають декларованим земельним правочинам, які націлюють на розвиток і реальне економіко-правове укріплення української державності. Метою даного дослідження є поглиблення науково обґрунтованих і відкритих автором «вперше» засад «Когнітивної земельної економіки» та реалізації їх механізмів (на якісно новій еволюційній основі) – в процесі звершення земельної реформи в Україні як нової парадигми, що враховують дії об'єктивних законів живої і неживої природи та суспільства. Розкрито алгоритм системного підходу до вирішення проблеми взаємовідносин у часі між «суб'єктом» управління економічним простором – людиною та «об'єктом» управління – економічним земельним простором шляхом безболісного (для суспільства) виправлення допущених помилок, із врахуванням явища «цілеспільного ефекту» відкритого професором Морозовим О.Ф. (2017) як феноменологічної основи оцінки складності. Автор визначив відношення економічних і соціальних факторів із позиції когнітивного підходу для дослідження їх у фундаментальному і практичному взаємозв'язку, що дозволило створити Піраміду-модель як системотворчу конструкцію для опису холистичних процесів і відносин в «когнітивних економічних системах», особливо земельних, із феноменальною властивістю самокомпенсації складності. Виділені структурні, субстанціальні і суб'єктні властивості, а також зв'язки між ними вказують, що економічна земельна реальність є «когнітивною системою», яка забезпечує можливість звершення земельної реформи на основі дії законів живої і неживої природи та суспільства.

The article reveals the requirements for immediate institutionalization of the current land norms of the Constitution of Ukraine, as carried out over thirty years, the so-called "land and agrarian reform" in Ukraine and the factors for accelerated introduction of external aggression and internal instability, on this basis, "transparent land market". do not correspond to the declared land transactions, which aim at the development and real economic and legal strengthening of Ukrainian statehood. The purpose of this study is to deepen the scientifically sound and discovered by the author "for the first time" the principles of "Cognitive land economy" and implement their mechanisms (on a qualitatively new evolutionary basis) - in the process of land reform in Ukraine as a new paradigm that takes into account objective laws and inanimate nature and society. An algorithm of a systematic approach to solving the problem of the relationship in time between the "subject" of economic space management - man and the "object" of management - economic land space by painless (for society) correction of mistakes, taking into account the phenomenon of "social effect" open Professor Morozov OF (2017) as a phenomenological basis for complexity assessment. The author identified the relationship of economic and social factors from the standpoint of a cognitive approach to study them in a fundamental and practical relationship, which allowed to create a pyramid model as a system-building structure to describe holistic processes and relationships in "cognitive economic systems", especially land, with phenomenal properties self-compensation complexity. The selected structural, substantial and subjective properties, as well as the links between them, indicate that the economic land reality is a "cognitive system" that provides the possibility of land reform based on the laws of animate and inanimate nature and society. This system is emergent and is an integral part of the effective implementation of all measures proposed by us through comprehensive and comprehensive information and promotion of the goals and steps of "cognitive land economy" - the main key to land reform in Ukraine as a new paradigm.

Ключові слова: когнітивна земельна економіка; земля і її природні ресурси; звершення; економіка; система; цілі; форма; зміст.

Key words: cognitive land economy; land and its natural resources; accomplishment; economy; system; goals; form; content.

Постановка проблеми. В Україні, з часу прийняття Конституції України, наведено повноцінну інституалізація чинних норм, що пов'язані із сферою природокористування та земельними відносинами. Через тотальне залишення цієї вимоги поза увагою наукової та педагогічної еліти, а відтак – органів державної влади (законодавча, виконавча і судова), які охоплюють майже всі галузі життєдіяльності, виникають наявні соціально-економічні проблеми життєдіяльності.

Не секрет, що земля та її природні ресурси як природні об'єкти права власності Українського народу є – основним національним багатством (основним непозиченим капіталом української нації, що де-юре перебуває під особливою охороною держави, а де-факто, навіть не взято – на відповідний баланс нації. Саме, із цих та інших причин, всі природні об'єкти, які є абсолютною власністю всіх громадян України, насамперед, потребують професійного опису, характеристик і класифікації, а також взяття їх на повноцінний баланс власника (всіх громадян України) в спеціалізованій Національній земельній установі, сформованій на зразок Національного банку України.

Враховуючи наслідки, здійснюваної так званої «земельної реформи» в Україні, стан зовнішньої агресії і внутрішньої нестабільності, а також чинники до прискореного запровадження, на цій основі (з першого липня 2021 року) – «прозорого ринку землі», вимагається кардинальних адекватних дій, спрямованих на розвиток і реальне економіко-правове укріплення української державності, шляхом невідкладної інституалізації чинних земельних норм Конституції України як норм прямої дії. [1].

Нажаль, пройдений шлях трансформування земельних відносин і природокористування було звужено до формування спотворених аграрно-бізнесових інтересів окремих суб'єктів, чим поглиблено прірву не лише між основами таких законів, але й вимогами чинних норм Конституції України.

В таких умовах виникла потреба науково-теоретичного та методологічного осмислення нових підходів до формування способів реалізації практичних кроків «звершення» земельної реформ в усьому просторі природних ресурсів, що є природними об'єктами права власності Українського народу. Підходів не фрагментарних, а на такій глибокій світоглядній основі, котра б максимально базувалась та використала б дії відомих вже законів живої і неживої природи та суспільства.

Новітні ідеї автора можливого «звершення» земельної реформи як «Когнітивної земельної економіки», (а не просто «завершення» того, - чого фактично не було і що надумано нав'язується суспільству), застосовуючи чинні норми Основного Закону України, набутий практичний досвід і системний підхід до вирішення проблеми взаємовідносин у часі між «суб'єктом» управління економічним простором – людиною та «об'єктом» управління – економічним земельним простором шляхом безболісного (для суспільства) виправлення помилок, допущених впродовж останнього чверть століття, вже почали тиражуватися [2].

Вбачається, що завданням всіх громадян країни є залучення повноправної активності інноваційних відносин у вітчизняній економічній системі, що залежить від величезної множини об'єктивних і суб'єктивних як зовнішніх, так і внутрішніх факторів. При цьому, об'єктивну когнітивну природу мають ті фактори внутрішнього і зовнішнього середовища, які обумовлені довготривалими тенденціями, що не пов'язані з вольовими рішеннями конкретного суб'єкта (суб'єктивні), дія яких є прямим наслідком свідомо прийнятих рішень.

Для цього автором розроблений новий спосіб створення засад прийняття таких свідомих рішень, які побудовані на врахуванні дії відомих вже законів природи та суспільства у формі «когнітивної земельної економіки» [2], із врахуванням явища «цілеспільного ефекту» як феноменологічної основи оцінки складності [3].

При цьому формування позитивних спонукальних мотивів, як об'єктивних, так і суб'єктивних, які координуються, взаємопроникають і утворюють збалансовану систему інтересів, є актуальною задачею вирішення наявних проблем при реалізації інноваційної стратегії розвитку суверенної і незалежної, демократичної, соціальної, правової держави, основою якої є повноцінне звернення земельної реформи в Україні як нової когнітивної земельної парадигми, що базується на дії законів живої і неживої природи та суспільства.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Розв'язання наявних проблем з врегулювання критичного існуючого стану функціонування розбалансованих земельних відносин і природокористування в Україні, присвячено багато наукових досліджень і публікацій, які на наш погляд на є «когнітивними», а орієнтуються переважно на чинне земельне законодавство, яке постійно змінюється і доповнюється на угоду владним «командам», всупереч вимогам чинних конституційних норм і поза дією законів живої і неживої природи та суспільства.

Адже, когнітивна економіка, як новітня соціально-економічна формація, в рамках якої здійснюється виробництво, формалізація, поширення і впровадження знань, викликає глибокий інтерес вітчизняних та зарубіжних науковців, зокрема [Раппопорт 1969; Nesser 1976; Axelrod 1976; Simon 1976; Gerbert 1976; Максимов 1999; Абдікєєв 2004, 2005, 2010; Ross 2005; Ольшанська 2015;] та інші.

Так, загальною методологію когнітивного моделювання запропонував Axelrod R.. Вона заснована на моделюванні суб'єктивних уявлень експертів про ситуацію і включає: методологію структуризації ситуації; модель подання знань у вигляді знакового орграфа (когнітивної карти) (F, W), де F – безліч факторів ситуації, W – безліч причинно-наслідкових зв'язків між факторами ситуації; методи аналізу ситуації [4].

Markusen A. одним із перших використав когнітивні поняття в сфері економічної теорії і фактично одним із перших визначив поняття «Когнітивна економіка» [5].

Абдікєєв Н. М., Аверкін О. М., Єфремова Н. А. визначають, що когнітивна економіка пов'язана структурно, методологічно і технологічно з методом штучного інтелекту та управління знаннями в економіці та включає в себе три основні області: когнітивні системи, когнітивне управління і когнітивні технології в економіці [6].

Серед вітчизняних вчених останнім часом дослідження в сфері когнітивної економіки для вирішення економічних завдань активно розпочала Ольшанська О. В., опрацьовуючи прикладні методологічні засади формування когнітивної економіки в Україні [7].

Спираючись, в тому числі, на вище зазначені результати досліджень Томарева-Патлахова В. В. розробила та запропонувала для впровадження когнітивну модель соціально-економічного розвитку регіонів в контексті децентралізації в Україні [8].

Морозов О.Ф. залучивши когнітивні властивості математичної теорії категорій і функторів та сучасну теорію множин, встановив феноменологічні основи оцінки складності й відношення суб'єкт-об'єкт в структурі кожної прикладної економічної сфери та вперше відкрив таке, що у структурі будь-якого економічного простору в результаті побудови ефективного відношення (у нашому випадку «користування») суб'єкт-об'єкт в економічній системі у процесі її функціонування за правилом «спільних цілей» виникає позитивне природне об'єктивне явище, яке проф. Морозов О.Ф. назвав як «цілеспільний ефект» [9].

З позиції балансу інтересів і ролі людини-громадянина як співвласника (всіх громадян) землі та її природних ресурсів і водночас користувачів такими об'єктами в межах конкретні персоналізованої ділянки, яка є об'єктом цивільного права – в процесі господарювання (природокористування), що функціонують в когнітивній економічній системі управління економікою України, автором вперше розкрито засади «когнітивної земельної економіки» – у формі ПРОСТОРОВО-ЧАСОВОЇ СФЕРИ як складової прийдешньої новітньої соціально-економічної формації країни, і нового напрямку земельної економіки (Рис. 1) [2].

Наукові теоретико-інформаційні уявлення, поняття та фактори функціонування ієрархічної системи звершення реформи, які визначені та діють в соціально-економічних ієрархічних динамічних системах багатьох рівнів, як формальні кореляти «цілеспільного ефекту», дозволили автору створити і вперше запропонувати модель у формі піраміди функціонування когнітивної земельної економіки [2].

Важливо зауважити, що ідеї, засади, функціональні механізми та інші чинники земельної економіки і природокористування з точки зору когнітивних підходів до всіх цих складових, в науковій економічній літературі ніким, окрім автором даного дослідження, – практично не розглядалися.

Натомість, в роботах автора [10-17] зроблено висновок, що проблеми звершення реформи в Україні, особливо стосовно користування землею та її природними ресурсами як природними об'єктами права власності Українського народу (всіх громадян), залишаються край актуальними і потребують невідкладного логічного

вирішення «тут і зараз» шляхом визначення засад відповідного сектору економіки, як когнітивної системи (від лат. *cognito*- пізнання, пізнавання, ознайомлення) із включенням в ній компонентів загальнолюдської когніції – здатності свідомого зв'язування подій у часі, побудову інтерактивної просторово-часової моделі соціально-економічних подій.

Базуючись на раніше здійсненому автором аналізі стану земельних реформуваль, особливо аграрних, та здобутих нових знаннях щодо реалізації конституційних вимог стосовно можливої подальшої трансформації земельних відносин і природокористування як цілісної системи збалансованого господарського простору, що має властивості емерджентності, нами визначено групи основних інтересів, взаємоузгодженими шляхами і методами їх задоволення. В даній системі врегульовані і збалансовані процеси виправлення становища, особливо в сільській місцевості та в сільському господарстві як основних передумов звернення повноцінної й комплексної земельної реформи на даному етапі.

Мета досліджень. Метою даного дослідження є поглиблення науково обґрунтованих і відкритих автором «вперше» засад «Когнітивної земельної економіки» та реалізації їх механізмів (на якісно новій еволюційній основі) – в процесі звернення земельної реформи в Україні як нової парадигми, що враховують дії об'єктивних законів живої і неживої природи та суспільства.

Виклад основного матеріалу дослідження. Через брак офіційного і повноцінного тлумачення положень чинних земельних норм Конституції та слугування гібридному антидержавному невігластву ряду вчених-радників, Верховна Рада ухвалила деякі антиконституційні законодавчі норми, що ґрунтуються на надуманій дуалістичності та розшарованості абсолютного і спільного права власності всіх громадян України на природні об'єкти унітарної держави – між органами державної влади та місцевого самоврядування [1].

Наше твердження ґрунтується й на тому, що законотворець, не згадуючи про конституційні норми ст. 13, звужив сутність абсолютного права власності до знеособленого (безсуб'єктного і безоб'єктного) «основного національного багатства», прирівнюючи його до об'єктів цивільних прав. За таких умов основне національне багатство абстраговано «перебуває під особливою охороною держави».

Фактично чинні норми Основного Закону України вимагають, щоб в межах земельної економіки визначалися умови та параметри реформування всіх існуючих державних інститутів з питань землі та її природних ресурсів та у процесі здійснення компенсації складності на їх базі створювалася б сучасна ієрархічна динамічна система - Національна позавідомча земельна установа, як конституційний інститут власності українського народу (всіх громадян України) на кшталт Національного банку України [10].

Базовою вимогою правового функціонування конституційної норми «користування» склало розмежування прав «власності на землю» на два види на «землю та її природні ресурси» як об'єктів права власності всього Українського народу і на «земельну ділянку» як на об'єкт цивільних прав (нерухоме майно), що забезпечить розмежування прав та обов'язків щодо земле- і природокористування, відповідальності за їх раціональне використання й охорону, а також відповідних прибутків (доходів) як основних інструментів реалізації екологічних й економічних інтересів в процесі звернення земельної реформи [10].

Результати досліджень вказують на унікальні варіанти звернення реформи, коли в одній особі (громадянин України) одночасно виступає співвласник землі та її природних ресурсів (об'єкту права власності всього Українського народу), власник земельної ділянки, як на об'єкт нерухомого майна, власником застосованої праці (розумової і фізичної) та приватної ініціативи, власник продукції і вироблених ним же продуктів, включаючи інноваційні та інтелектуальні, власник знарядь, засобів і предметів, що приймають участь в життєдіяльності на відповідній території його самого (громадянина) та його сім'ї, а також, як повноцінний член громади.

Розкриття і реалізація таких вимог забезпечить «вибухоподібний стрибок» розвитку умов землекористування та швидкого зростання обсягів комплементарних суспільних благ для усіх громадян України на рівні держави.

Цим самим повертається громадянам їхня роль – «суб'єкта» як володаря (власника) економічного простору (природного ресурсу) в межах держави – роль «суб'єкта» як господаря (користувача) природними об'єктами (ресурсами) і – роль «суб'єкта» як управлінця (розпорядника) природними ресурсами, що й декларують чинні норми Конституції України як норми прямої дії...

Водночас, для вирішення земельних проблем, такі напрямки дослідження та обґрунтування когнітивних шляхів і механізмів формулювання нових теоретично-методологічних засад звернення земельної реформи в Україні як нової парадигми в рамках просторово-часової сфери земельної економіки як новітньої соціально-економічної формації унітарної правової держави, що базуються на чіткому відмежуванні публічних прав власності на природні об'єкти (землю та її природні ресурси) – від цивільних прав власності на земельні ділянки (межі) як об'єктів цивільних прав є дієвими. Адже, вони (природні об'єкти) є абсолютною й незмінною власністю всього Українського народу і лише предметом «користування» в конкретних межах та в цьому ж процесі генерують непозичений капітал нації.

Методологічно важливою складовою цих досліджень є проявлення нами системної взаємодії можливостей та інтересів (відносин), які узгоджуються з явищем «цілеспільного ефекту» відкритого професором Морозовим О.Ф. (2017) як феноменологічної основи, застосованих нами вперше стосовно оцінки складності й відповідної земельної економічної інформації, врегульовуючи рентноугоджувальні відносини, податкову політику та методологію формування бюджетів, в тому числі сімейних. Це проявлення, є насправді базовою концепцією досягнення мети корінної зміни суб'єктцентризму самої економіки, яка не є природною,

це тимчасове історичне явище, яке є помилковим і штучним, що порушує дії об'єктивних законів живої і неживої природи та суспільства.

На цій основі автором визначені базисні системні земельні економічні засади як моделі для реалізації шляхів встановлення балансу «джерело – форма – зміст» при здійсненні за правилом «спільних цілей» координатизації та уніфікації інформації в економічному земельному просторі й просторі землі та її природних ресурсів таких когнітивних ієрархічних динамічних систем.

При цьому, економічні і соціальні чинники (фактори) в розробленій моделі розглянуті у тісному взаємозв'язку із позиції когнітивного підходу. Саме цим створюються бездоганні умови прозорого і збалансованого функціонування різноманітних комбінацій складових права власності: володіння, користування і розпорядження різних об'єктів і суб'єктів (подібно до греко-латинського квадрату, чи інших систем) [10].

Сутність дії всіх процесів, вкладено у створеній нами моделі у формі піраміди функціонування когнітивної земельної економіки – так званої Когнітивної Піраміди – Олександера Коваліва (Рис.2) [2].

Дана Піраміда-модель слугує системотворче, як форма моделі для опису холістичних процесів відносин елементів структурованих множин складових в «когнітивних економічних системах», зокрема, земельних, із феноменальною властивістю самокомпенсації складності.

Виділення в Піраміді-моделі векторної динаміки функціонування структурних, субстанціальних і суб'єктних властивостей звернення земельної реформи в Україні, а також холістичних зав'язків між ними, вперше встановлено, як фундаментальний науковий факт, що економічна «земельна» реальність об'єктивно є «когнітивною системою».

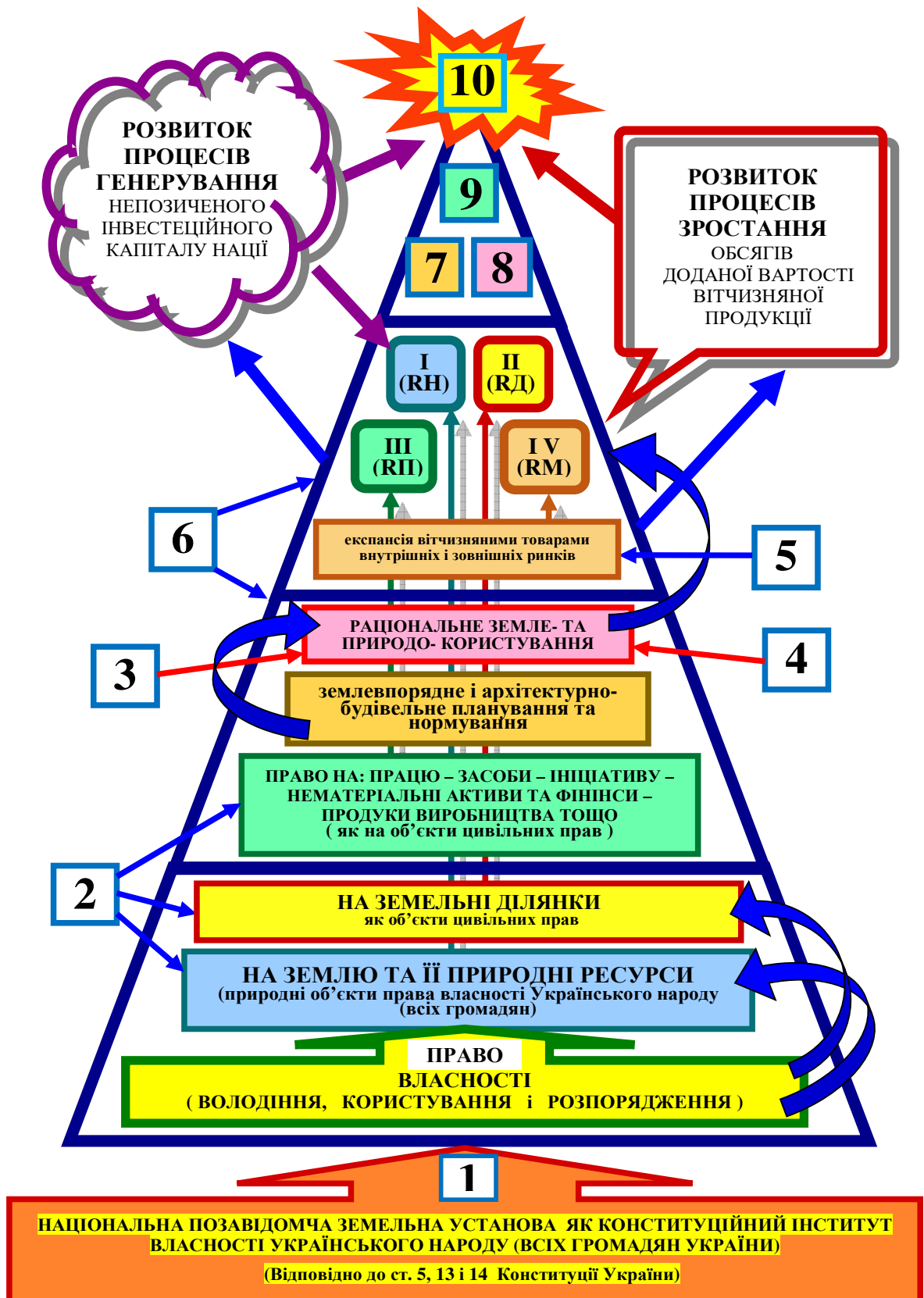

Рис. 2. Структурна модель функціонування ієрархічної динамічної системи звершення земельної реформи в Україні в рамках когнітивної земельної економіки: 1 – позавідомче функціонування національної земельної установи як конституційно вмотивованого загальнонаціонального інституту; 2 – інституалізація державного регулювання земельних та інших відносин в частині національних інтересів і зростання інноваційної ренти; 3 – забезпечення формування й функціонування сталих суб'єктів власності і господарювання; 4 – вільний розвиток приватної ініціативи та підприємництва; 5 – стимулювання виробництва і реалізації вітчизняної продукції з високою доданою вартістю; 6 – гарантії безпеки громадян і їхньої діяльності та прав власності; 7 – Державний Бюджет України; 8 – Місцеві бюджети громад; 9 – Сімейні Бюджети Громадян України; 10 - формування комфортного простору і умов життєдіяльності в чистому і здоровому довіллі всіх громадян України (**Піраміда функціонування когнітивної земельної економіки – так звана «Когнітивна Піраміда – Олександр Ковалів»**).

Джерело: автор – Олександр Ковалів

В рамках когнітивної земельної економіки у формі Піраміди-моделі досягнення цілеспільного ефекту разом за «правилом спільних цілей» на основі дії механізмів і систем «звершення земельної реформи: нової парадигми» та всіх представлених на ній чинників, враховують формування спільних напрямів (векторів) їх дії відповідно відомим вже законам живої і неживої природи та суспільства.

Центральний, отриманий із звершенням земельної реформи результат, як цілеспільний ефект за правилом спільних цілей такого звершення та визначається результуючим вектором сумарної дії параметрів моделі ієрархічної системи у формі Піраміди-моделі (Фіг 10, Рис.2.). і це – динамічно сформований у просторі та часі світовий рівень комфортної життєдіяльності людини-громадянина, її сім'ї, родини і громади, в процесі якої (життєдіяльності) забезпечується раціональне земле- і природокористування та збереження довкілля. Для цього, також, відповідно до когнітивного моделювання [4], в межах земельної економіки визначаються умови та параметри реформування всіх існуючих державних інститутів з питань землі та її природних ресурсів.

В інституціональній основі Піраміди-моделі (Фіг 1, Рис.2.) знаходиться Національна позавідомча земельна установа, як конституційний незалежний інститут власності українського народу (всіх громадян України) на кшталт Національного банку України та як центральний чинник комплексності й однозначності національної регуляторної земельної політики щодо національних інтересів.

Базову функціональною передумовою як конституційною вимогою є розмежування прав «власності на землю» на два види на «землю та її природні ресурси» як об'єктів права власності всього Українського народу і на «земельну ділянку» як на об'єкт цивільних прав (нерухоме майно).

Пірамідою-моделлю (Фіг. 3, 4, 5, Рис.2.). визначені й обґрунтовані дії таких основних інституціонально функціонуючих факторів: регулювання земельних та інших відносин в частині реалізації національних інтересів і забезпечення збалансованої різко зростаючої інноваційної та інтелектуальної діяльності громадян України; вільного розвитку приватної ініціативи та підприємництва, формуючи стало функціонуючі суб'єкти власності і господарювання; стимулювання виробництва і реалізації вітчизняної продукції й товарів на внутрішніх та зовнішніх ринках, забезпечуючи вигідні кредитно-фінансові умови **лише** учасникам реалізації моделі нової парадигми звершення земельної реформи в Україні.

Передумовою гарантії безпеки громадян і їхньої діяльності та прав власності (Фіг. 6, Рис.2.) є, не лише, повноцінна передача на місця всіх повноважень, притаманних місцевому самоврядуванню (у межах і за межами населених пунктів), – але й синхронне та одночасне посилення загальнонаціональних функцій щодо практичної реалізації конституційного права власності Українського народу «на землю та її природні ресурси», забезпечуючи права й обов'язки кожному громадянину України, незалежно від того, де він проживає і до якої громади належить. Адже основні функції стосовно цих двох взаємних складових державності та природокористування в Україні мають прозоро належати виключно до загальнонаціональних цінностей і не можуть будь-кому делегуватись чи «децентралізуватись».

Надбудовою в Піраміди-моделі розміщено блоки визначення шляхів гарантованого одержання основних рентоузгоджувальних прибутків (доходів) у вигляді забезпечення чотирьох інтересів (Фіг.: I (R_H), II (R_D), III (R_P), IV (R_M), Рис.2.), пов'язаних із здійсненням раціонального земле- і природокористування, а саме за: I (R_H) – право на загальнонаціональну власність (природні властивості землі); II (R_D) – право власності на земельну ділянку як нерухомість; III (R_P) – додатково вкладену працю (інтелект) і засоби (за господарське ставлення до землі); IV (R_M) – монопольну (регуляторну) діяльність (стимулювання виробництва і реалізації, в тому числі на експорт).

При цьому, надважливою функціональною взаємозалежністю як передумовою і вимогою до набуття і реалізації права власності на земельну ділянку (межу) є те, що величина (розміру) частки прибутку (доходу) I (R_H), внаслідок використання природних об'єктів, – не може бути меншою від величини (розміру) відповідної частки II (R_D) за право власності на земельну ділянку (межу) – в усіх варіантах комерційного природокористування, – без виключення, і це є – своєрідним контрольним пакетом акцій «за власність».

Особливою фігурою Піраміди-моделі є фігура **I (R_H)**, яка уособлює згенерований непозичений інвестиційний капітал нації, який не повинен проїдатися. Нажаль це робиться тепер через бюджетну політику органів державної влади і місцевого самоврядування.

Фігура **I (R_H)** складає серцевину функціонування позавідомчої Національної земельної установи (на кшталт Національного банку України) як утримувача землі та її природних ресурсів – основного національного багатства і оператора грошових надходжень до її (установи) та прозорих і прогнозованих видатків через її «Бюджет» і «Рентний банк».

Запропонована Піраміда-модель **забезпечує підходи до формування** (Фіг. 7, 8, 9, Рис.2.) збалансованого процесу платоспроможних сімейних бюджетів, в першу чергу учасників приватної ініціативи та підприємництва і бюджетів громад базового рівня (добровільних об'єднань спільних інтересів), які беруть активну участь в реалізації (моделюванні) нової парадигми звершення земельної реформи на відповідних територіях та Державного бюджету.

Доведено, що позитивний цілеспільний ефект впровадження «тут і зараз» дій за Пірамідою-моделлю звершення земельної реформи полягає в отриманні позитивних результатів процесів розвитку України: по-перше, як генерування непозиченого інвестиційного капіталу нації; по-друге, як зростання обсягів доданої вартості вітчизняної продукції і як наслідок – зростання обсягів національного чистого прибутку.

За Пірамідою-моделлю це досягається завдяки визначенню в ній основним інструментом звершення

земельної реформи, як нової парадигми, повсюдного державного землепорядного і архітектурно-будівельного планування, прогнозування та нормування в межах загальнонаціональних вимог як інтересів Українського народу, в конкретних умовах життєдіяльності громад (в розрізі територій рад базового рівня (об'єднаних інтересів) та екосистем елементарних водозборів і басейнів малих річок) за безпосередньої участі органів місцевого самоврядування та моніторингу – з боку інститутів громадянського суспільства;

Окрім окреслених складових структурної Піраміди-моделі функціонування ієрархічної динамічної системи в ній є вимога безпеліційного функціонування обов'язковості виконання інституціонально і реально визначених конституційних вимог та здійснюваних завдань, як функціонуючих факторів, всіма суб'єктами земле- і природокористування та споживачами компонентів довкілля та обов'язкова умова невідворотності відповідальності за не дотримання конституційних норм і за не виконання здійснюваних завдань в процесі звершення земельної реформи в Україні як нової парадигми в рамках когнітивної земельної економіки [2].

Ця система носить емерджентний характер і є невід'ємною складовою ефективного впровадження всіх заходів пропонованої нами реформи є повсюдне і комплексне інформування та пропагування цілей і кроків реалізації «когнітивної земельної економіки» – основного ключа до звершення земельної реформи в Україні як Нової парадигми.

Висновки. Для вирішення наявних земельних проблем в Україні, посилено напрямки дослідження та обґрунтування когнітивних шляхів і механізмів формування нових теоретично-методологічних засад звершення земельної реформи в Україні як Нової парадигми в рамках просторово-часової сфери земельної економіки як новітньої соціально-економічної формації унітарної правової держави, що базуються на чіткому відмежуванні публічних прав власності на природні об'єкти (землю та її природні ресурси) – від цивільних прав власності на земельні ділянки (межі) як об'єкти цивільних прав є дієвими.

Загальні теоретико-інформаційні результати, уявлення та поняття «**когнітивної земельної економіки**», які діють в соціально-економічних ієрархічних динамічних системах багатьох рівнів, автором **визначені** як **базисні системні земельні економічні засади Піраміди - моделі** для реалізації шляхів встановлення балансу «джерело – форма – зміст» при здійсненні за правилом «спільних цілей» в економічному земельному просторі й просторі землі та її природних ресурсів таких когнітивних ієрархічних динамічних систем.

При цьому, економічні і соціальні чинники (фактори) в розробленій Піраміді - моделі розглянуті у тісному взаємозв'язку із позиції когнітивного підходу.

Реалізація засад Піраміди-моделі «когнітивної земельної економіки», розробленої на основі дії об'єктивних законів живої і неживої природи та суспільства, можлива й гостро необхідна, зокрема, в сільськогосподарській, лісогосподарській, водогосподарській (рибній) тощо сферах виробничої діяльності.

Результати досліджень вказують на унікальні варіанти звершення реформи, коли в одній особі (громадянин України) одночасно виступає співвласник землі та її природних ресурсів (об'єкту права власності всього Українського народу), власник земельної ділянки, як на об'єкт нерухомого майна, власником застосованої праці (розумової і фізичної) та приватної ініціативи, власник продукції і вироблених ним же продуктів, включаючи інноваційні та інтелектуальні, власник знарядь, засобів і предметів, що приймають участь в життєдіяльності на відповідній території його самого (громадянина) та його сім'ї, а також, як повноцінний член громади.

Прискорення імплементації чинних конституційних земельних норм і функціонування когнітивної земельної економіки, забезпечить «вибухоподібний стрибок» розвитку умов землекористування (природокористування) та швидкого зростання обсягів комплементарних суспільних благ для усіх громадян України на рівні держави.

Література.

1. Ковалів О.І. Головна неврегульована в Україні передумова погіршення якісного стану природних об'єктів / О.І. Ковалів // Збалансоване природокористування. – 2020. – № 4. – С. 5–16.
2. Ковалів О.І. Нова парадигма звершення земельної реформи в Україні – через «когнітивну земельну економіку» Український журнал «Економіст», 2021, № 5, С.10-23.
3. Морозов О.Ф. Відношення суб'єкт-об'єкт як цілеспільний ефект у структурі економічного простору. *Економіст*, 2017, № 8, С.30-34.
4. Axelrod R. M. The structure of decision: The cognitive maps of political elites. Princeton, Princeton University Press, 1976. 404 p.
5. Markusen A. Regions: Economics and Politics of Territory: Lanham Rowman and Littlefield Publishes, 1987. 304 p.
6. Абдикеев Н. М., Аверкин А. Н., Ефремова Н. А. Когнитивная экономика в эпоху инноваций // Вестник РЭА, 2010, № 1.
7. Ольшанська О.В. Методологічні засади формування когнітивної економіки. / *Формування ринкових відносин в Україні*. 2015, № 1 (164). С. 5-9.
8. Пашкевич М. С., Чуриканова Е. Ю. Когнитивна економіка: проблеми та перспективи для регіонів. *БІЗНЕСІНФОР*. 2014, № 2. С. 8 – 13.
9. Morozov, O.F. Shevchenko, M.M. Relation subject – object as “whole effect of management”. *Science and Innovation*, 2020, № 6. С. 12-19.

10. Kovaliv Oleksander. Теоретично-методологічні засади звершення земельної реформи в Україні як нова парадигма. *WSPYJPRACA EUROPEJSKA NR.* Warszawa, 2016, № 3(10). P. 35-47.
11. Ковалів О.І. Національна регуляторна політика на новій рентній основі. *Економіка АПК: наук.-техн. журнал.* Київ, 2009, № 3 . С. 94-102.
12. Ковалів О.І. Балансування інтересів та впорядкування ринкових земельних відносин - основний інструмент цивілізованих механізмів природокористування. *Науковий вісник НУБіП, ВЦ НУБіП.* Київ, 2011, (163), Ч. 3. С. 252–259.
13. Ковалів О.І. Земля та її природні ресурси — основа подальшої внутрішньої політики в Україні на рентній основі (реальна програма дій). *Землевпорядкування, наук.-техн. журнал.* Київ, 2003, № 3. С. 16-20.
14. Ковалів О.І. Еколого-економічні та соціальні напрями регулювання земельних відносин і природокористування на сучасному етапі *Економіст.* Київ, 2011. № 10. С. 31–33.
15. Ковалів О.І. Принципи інституалізації конституційних норм стосовно землі та її природних ресурсів. *Збалансоване природокористування. наук.-техн. журнал.* Київ, 2015, № 3. Ст. 67-74.
16. Ковалів О.І. Алгоритм земельних інтересів як головна передумова звершення земельної реформи в Україні. *Збалансоване природокористування. наук.-техн. журнал.* Київ, 2015, № 4. С. 96-105.
17. Ковалів О.І. Звершення земельної реформи в Україні: нова парадигма: Монографія. Київ, ДІА, 2016. 416 с.

References.

1. Kovaliv, O. (2020), “The main unregulated in Ukraine prerequisite for the deterioration of the quality of natural objects”, *Balanced nature management*, vol. 4, Pp. 5–16.
2. Kovaliv, O. (2021), “A new paradigm of land reform in Ukraine - through the "cognitive land economy"”, *Ukrainian Journal "Economist"*, vol. 5, Pp.10-23.
3. Morozov, O. (2017), “The subject-object relationship as a holistic effect in the structure of economic space”, *The Economist*, vol. 8, pp.30-34.
4. Axelrod, R. (1976), *The structure of decision: The cognitive maps of political elites*, Princeton University Press, Princeton, USA.
5. Markusen, A. (1987), *Regions: Economics and Politics of Territory*, Rowman and Littlefield Publishes, Lanham, USA.
6. Abdikeev, N., Averkin, A. and Efremova, N. (2010), “Cognitive economy in the era of innovation”, *Vestnik REA*, vol. 1.
7. Olshanskaya, O. (2015), “Methodological bases of formation of cognitive economy”, *Formation of market relations in Ukraine*, vol. 1 (164), Pp. 5-9.
8. Pashkevich, M. and Churikanova, E. (2014), “Cognitive economy: problems and prospects for the regions”, *Business Information*, vol. 2, Pp. 8 - 13.
9. Morozov, O. Shevchenko, M. (2020), “Relation subject – object as “whole effect of management””, *Science and Innovation*, vol. 6, Pp. 12-19.
10. Kovaliv, O. (2016), “Theoretical and methodological principles of land reform in Ukraine as a new paradigm”, *WSPUPRACA EUROPEJSKA NR*, vol. 3 (10), Pp. 35-47.
11. Kovaliv, O. (2009), “National regulatory policy on a new rental basis”, *Economics of agro-industrial complex: scientific and technical. magazine*, vol. 3, Pp. 94-102.
12. Kovaliv, O. (2011), “Balancing interests and streamlining market land relations is the main tool of civilized mechanisms of nature management”, *Scientific Bulletin of NULES, VC NULES*, vol. 3(163), Pp. 252–259.
13. Kovaliv, O. (2003), “Land and its natural resources are the basis for further domestic policy in Ukraine on a rent basis (real action program)”, *Land management, scientific and technical magazine*, vol. 3, Pp. 16-20.
14. Kovaliv, O. (2011), “Ecological-economic and social directions of regulation of land relations and nature management at the present stage”, *Economist*, vol. 10, Pp. 31–33.
15. Kovaliv, O. (2015), “Principles of institutionalization of constitutional norms concerning land and its natural resources”, *Balanced nature management. scientific and technical magazine*, vol. 3, Pp. 67-74.
16. Kovaliv, O. (2015), “Algorithm of land interests as the main prerequisite for land reform in Ukraine”, *Balanced nature management. scientific and technical magazine*, vol. 4, Pp. 96-105.
17. Kovaliv, O. (2016), *Zvershennia zemel'noi reformy v Ukraini: nova paradyhma [Completion of land reform in Ukraine: a new paradigm]*, DIA, Kyiv, Ukraine.

Стаття надійшла до редакції 16.06.2021 р.